

**ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
ΤΡΙΤΗ 10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2024
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (ΓΝΩΣΤΟ)**

A1.α.

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Σωστό

A1. β.

1. Η αντωνυμία «δι' ἧς» αναφέρεται στη λέξη «τῆς ἐπιστήμης».
2. Η αντωνυμία «ταύταις» αναφέρεται στη λέξη «ἐπιστήμαι».

B1.

Ο Αριστοτέλης στον δεύτερο επαγωγικό συλλογισμό που διατυπώνει αναφέρεται σε διάφορες επιστήμες (πεδία γνώσεων) οι οποίες αποβλέπουν στη βελτίωση του ανθρώπινου βίου μέσω των πλεονεκτημάτων που προσφέρουν («Ἔτι τοίνυν ἄλλαι... χρώμεναι ταύταις»). Κάποιες από τις επιστήμες έχουν ρόλο καθοδηγητικό και κάποιες άλλες υποτάσσονται στις πρώτες («καὶ ἄλλαι μὲν ... ἐπιτάττουσαι»). Η φιλοσοφία, επειδή διαθέτει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αποτελεί την επιστήμη που πρέπει να κατευθύνει όλες τις επιμέρους επιστήμες και αυτός είναι και ο λόγος που πρέπει να φιλοσοφούμε. Τον όρο «ἐπιστήμη» στο συγκεκριμένο σημείο ο Αριστοτέλης δεν τον χρησιμοποιεί με τη σημασία της συστηματικής γνώσης που προκύπτει από την αυστηρότητα της απόδειξης των συλλογισμών, από τα πορίσματα της αντικειμενικής έρευνας. Δεν εννοεί τη γνώση που έχει καθολική ισχύ και αξιωματική δύναμη. **Ο όρος σημαίνει την ακριβή γνώση. Αντίστοιχα, το ρήμα «ἐπίσταμαι» σημαίνει «γνωρίζω καλά», «γνωρίζω με βεβαιότητα». Κατά τον Αριστοτέλη η «ἐπιστήμη» συνδέεται άμεσα με τη λογική λειτουργία του ανθρώπου. Στα «Αναλυτικά Ὑστερα» ο φιλόσοφος αναφέρει «ἐπιστήμη δ' ἅπασα μετὰ λόγου ἐστί». Η «ἐπιστήμη» υπερβαίνει την απλή εμπειρική μάθηση αλλά και τη γνώση μιας τέχνης. Αποτελεί σύνολο τεκμηριωμένων γνώσεων σε συγκεκριμένο και διακριτό τομέα του επιστητού. Διαφοροποιείται, συνεπώς, από την επιστήμη, με τη σημασία που της αποδίδουμε σήμερα, η οποία κατ' ανάγκη μπορεί να αποδείξει με αυστηρότητα όσα ισχυρίζεται, και φυσικά και από τη φιλοσοφία, η οποία αφενός οφείλει και αυτή να παράσχει απόδειξη, αφετέρου το πεδίο αναφοράς της εκτείνεται σε καθολικές αλήθειες που διέπουν το σύμπαν και δεν περιορίζεται σε επιμέρους δραστηριότητες, που είναι ωφέλιμες για τον άνθρωπο.**

Η υπεροχή της φιλοσοφίας έναντι των άλλων επιστημών οφείλεται στο ότι μόνο αυτή κατέχει την ορθή κρίση, χρησιμοποιεί τον λόγο και θεωρεί το αγαθό στο σύνολό του («Εἰ τοίνυν μόνη ἢ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα...καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης»). Μόνο η φιλοσοφία εμπεριέχει την ορθή κρίση και τη φρόνηση που αλάνθαστα

κατευθύνει τον άνθρωπο. Με τη φιλοσοφία ο άνθρωπος μπορεί να ελέγχει και να κατευθύνει το πνεύμα του, να επιβάλλεται στα πάθη του, να αξιοποιεί ορθά τις επιμέρους γνώσεις, ώστε να ανταποκρίνεται στις πρακτικές απαιτήσεις του βίου του. Με τον όρο «ορθή κρίση» ο Αριστοτέλης αναφέρεται στην «εὐβουλία», την ορθή νοητική επεξεργασία των δεδομένων, που θα οδηγήσει τον άνθρωπο στην ορθή απόφαση και στάση. Απαραίτητο στοιχείο για αυτή τη διαδικασία είναι ο λογισμός, που με τη σειρά του είναι απαραίτητος για την ορθή κρίση, την κατεξοχήν ιδιότητα του φρόνιμου ανθρώπου. Ο φρόνιμος άνθρωπος σκέφτεται, εκτιμά και αξιολογεί με τον λόγο και καταλήγει κατά περίπτωση στην καλύτερη δυνατή απόφαση γι' αυτό που πρέπει να πράξει.

Δεύτερος λόγος για τον οποίο υπερτερεί η φιλοσοφία έναντι των άλλων επιστημών/ γνώσεων είναι το ότι διαθέτει και χρησιμοποιεί τον λόγο. Με τον όρο «λόγος» εννοούμε όχι απλά τη γλώσσα αλλά και τον ενδιάθετο, τη λογική σκέψη, στοιχεία που αποτελούν μοναδικό προνόμιο του ανθρώπου. Ο λόγος αποτελεί το μέσο για την ανοδική πνευματική πορεία του ανθρώπου προς την αλήθεια και τον καθιστά ικανό να φτάσει στο αγαθό «τέλος», στην ευδαιμονία. Έχοντας υπόψη μας ότι ο Αριστοτέλης απευθύνει τον «Προτρεπτικό» στον βασιλιά Θεμισώνα, ο λόγος συνδέεται με την πράξη. Η παρότρυνση του Αριστοτέλη στον βασιλιά είναι παρότρυνση όχι μόνο προς τη θεωρητική φιλοσοφία αλλά και προς την πολιτική και πρακτική. Δεν αναφέρεται μόνο στη φιλοσοφία που αφοσιώνεται στη μελέτη της μοναδικής, αιώνιας, άυλης και ακίνητης οντότητας, της θεότητας, στη φιλοσοφία των θείων πραγμάτων, αλλά και στην «περί τὰ ἀνθρώπεια» φιλοσοφία.

Τρίτος λόγος για τον οποίο υπερέχει η φιλοσοφία έναντι των άλλων επιστημών/ γνώσεων είναι πως έχει τη δυνατότητα και το προνόμιο να θεωρεί το «κυρίως ἀγαθόν/ τὸ ὅλον ἀγαθόν». Ο Αριστοτέλης ορίζει το αγαθόν ως το τέλος, τον σκοπό μιας σειράς ανθρώπινων πράξεων. Στα «Ἠθικά Ευδήμια» ο φιλόσοφος αναφέρει: «επομένως αυτό θα μπορούσε να είναι το ίδιο το αγαθό, ο σκοπός των ανθρώπινων πράξεων». Κυριολεκτικό και ολικό ἀγαθόν είναι εκείνο που δεν αποτελεί μέσο για την επίτευξη ενός επόμενου σκοπού, αλλά είναι ο απώτατος σκοπός και η τελική κατάληξη του ανθρώπινου βίου. Κατά τον Αριστοτέλη το κατεξοχήν ἀγαθόν είναι η ευδαιμονία: ζωή σπουδαία. Στα «Ἠθικά Ευδήμια» ο Σταγερίτης εισημαίνει: «Τοῦτ' ἄρα ἐστὶ τὸ τέλος ἀγαθόν, ὅπερ ἦν ἡ εὐδαιμονία».

Η φιλοσοφία, λοιπόν, έχει ηγεμονικό ρόλο στα επιμέρους πεδία επιστημών/ γνώσεων, που το καθένα τους έχει διαφορετική στόχευση. Αυτή μπορεί να συνθέτει τις επιμέρους λειτουργίες τους, να τις ανάγει στον γενικότερο έλεγχο του ορθού λόγου και να τις καθοδηγεί στην επίτευξη του έσχατου τέλους, του «κυρίως ἀγαθοῦ», αφού διαθέτει τη δυνατότητα της διαυγούς θέασής του.

B2.

Και ο Αριστοτέλης στον «Προτρεπτικό προς Θεμισώνα» αλλά και ο Χ. Θεοδωρίδης στο απόσπασμα από την «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία» αναφέρονται στους λόγους για τους οποίους αξίζει να φιλοσοφούμε.

Ο Αριστοτέλης, στο πρωτότυπο κείμενο απευθυνόμενος άμεσα στον Κύπριο βασιλιά Θεμισώνα και έμμεσα σε όλους μας παροτρύνει να φιλοσοφούμε καθώς είναι αναγκαίο και χρήσιμο και για τον πολιτικό και για τον πρακτικό βίο («Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.»). Αρχικά, όπως παρουσιάζεται και στον συλλογισμό της πρώτης παραγράφου του κειμένου, η φιλοσοφία βοηθά τον άνθρωπο να ελέγξει και να κατευθύνει το σώμα και τις αντίστοιχες δραστηριότητές του. Κατά τον φιλόσοφο, το σώμα μας και τα σχετικά με αυτό ὄργανα αποτελούν μέσα για τη βελτίωση του ανθρώπινου βίου («Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν

βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται»). Η χρήση τους, όμως, εγκυμονεί κινδύνους για όσους δεν τα χρησιμοποιούν όπως πρέπει («τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἢ χρησις,»). Ο άνθρωπος, λοιπόν, πρέπει να επιθυμεί τη γνώση που του παρέχει η δυνατότητα της ορθής χρήσης τους («Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα.»). Πρέπει, επομένως, να φιλοσοφούμε για να ζήσουμε ορθά στον πολιτικό βίο και επωφελώς στον ιδιωτικό («Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.»).

Από το παραπάνω γίνεται φανερό πως ο Αριστοτέλης πιστεύει πως η θεωρητική γνώση πρέπει να κατευθύνει κυρίως την πολιτική πράξη αλλά και τον ιδιωτικό βίο του ανθρώπου. Το σημασιολογικό περιεχόμενο της λέξης *βίος* είναι αρκετά ευρύτερο από το περιεχόμενο της λέξης *ζωή*. **Η λέξη δεν είναι πάντα απολύτως ταυτόσημη με τη λέξη ζωή. Συχνά με τον βίον δίνεται έμφαση στον τρόπο της ζωής, στην κατάσταση της ζωής, στο πώς βιώνει ο άνθρωπος τη ζωή. Έτσι, ενώ η ζωή αποτελεί για τον άνθρωπο ένα υπαρκτικό δεδομένο, ο βίος του υπόκειται σε διερώτηση, διαμόρφωση και επιλογή. Η ζωή είναι μία, αλλά οι επιλέξιμοι βίοι πολλοί. Κατά προέκταση, ο ανθρώπινος βίος, ατομικός και συλλογικός, γίνεται αντικείμενο φιλοσοφικής μελέτης. Και η φιλοσοφία ορίζεται ως τέχνη του βίου.**

Αυτή την παρότρυνση, λοιπόν, προς τη φιλοσοφία την οποία επιχειρεί ο Αριστοτέλης στον πρώτο του συλλογισμό τη συνδέει με τον ανθρώπινο βίο, και συγκεκριμένα με τον πολιτικό και τον ιδιωτικό βίο στην πρακτική τους διάσταση. Ο φιλόσοφος προσλαμβάνει την πολιτική και τον πολιτικό βίο ως αποτέλεσμα των υπαγορεύσεων της ηθικής φιλοσοφίας, των ηθικών αρετών και κυρίως της φρόνησης. Θεωρεί πως η φρόνηση ως διανοητική και ηθική αρετή, που προκύπτει από τον φιλοσοφικό τρόπο σκέψης, αποτελεί την προϋπόθεση για γνώση και σωστή διευθέτηση των ανθρώπινων πραγμάτων. Ο Αριστοτέλης πιστεύοντας στην ισοδυναμία της φρόνησης με τη φιλοσοφική γνώση, θεωρεί πως η θεωρητική γνώση οδηγεί στον ενάρετο βίο, οπότε η αρετή συνδέεται με την πράξη διά της οδού της γνώσης. Η γνώση διά μέσου της νοητικής λειτουργίας κατευθύνει το σώμα και τα όργανά του, από τη γνώση απορρέει η ορθή κρίση, το «βουλευέσθαι», ώστε ο άνθρωπος στον πολιτικό του βίο να μπορεί να διακρίνει το αγαθό από το κακό και να το επιλέγει. **Στην κύρια σημασία του το ουσιαστικό *πολιτεία* δηλώνει τον τρόπο ζωής μέσα στην πόλη, ενώ το ρήμα *πολιτεύομαι* σημαίνει τη σχέση του ελεύθερου πολίτη με την κοινωνία στην οποία ζει, τον τρόπο με τον οποίο αυτός εντάσσεται στη δημόσια ζωή.** Ο Αριστοτέλης με το απαρέμφατο «πολιτεύεσθαι» αναφέρεται στη δημόσια ζωή του πολίτη μέσα στην πόλη, πιθανόν με άξονα αναφοράς τη δημοκρατική πόλη της Αθήνας, στην οποία εξάλλου διαβιού τη συγκεκριμένη περίοδο. Αναφέρεται στον τρόπο ζωής του μέσα στην πόλη, τη σχέση του ελεύθερου πολίτη με την κοινωνία στην οποία ζει, τον τρόπο με τον οποίο εκείνος εντάσσεται και λειτουργεί στη δημόσια ζωή, είτε ασκεί κάποιο αξίωμα είτε ζει ως απλός πολίτης.

Στο παράλληλο κείμενο, ο Χ. Θεοδωρίδης συνδέει τη φιλοσοφία με την ανθρώπινη φύση καθώς αποτελεί μια έμφυτη ανάγκη του ανθρώπου («Αναβλίζει από την ανθρώπινη φύση») που θα αποτελέσει το μέσο για την ικανοποίηση των δικών του καθημερινών αναγκών («να θεραπεύσει μιαν από τις πιο απλές, πιο επιταχτικές ανάγκες του ανθρώπου»). Με τη φιλοσοφία ο άνθρωπος θα μπορέσει να επιβάλλει τη λογική και να διασφαλίσει την ισορροπία («Γεννήθηκε από τον αγώνα του ανθρώπου να βάλει τάξη στον κόσμο όπου ζει») καθώς και να κατανοήσει τα γνωρίσματα και τις ιδιότητες του κόσμου που τον περιβάλλει («να καταλάβει τη φύση και τη δύναμη αυτών που τον τριγυρίζουν»). Η συμβολή της φιλοσοφίας είναι ουσιαστική στην κατανόηση του κόσμου και στην απόκτηση σοφίας που είναι απαραίτητη για να φτιάξουμε τη ζωή. Έτσι, διασφαλίζει τη τάξη για να

διαμορφώσει γερά θεμέλια για τη ζωή του («για ν' αποκτήσει σταθερή βάση στη ζωή και στη δράση του»).

Συμπερασματικά, και στα δύο κείμενα διατυπώνεται η αναγκαιότητα της ενασχόλησης με τη φιλοσοφία. Ο Αριστοτέλης προτάσσει τη φιλοσοφία ως μέσο που μπορεί να αξιοποιήσει ο άνθρωπος για να είναι καλός πολίτης και να ζήσει ωφέλιμα και στην ιδιωτική και στη δημόσια ζωή δίνοντας της, έμμεσα πρακτική χρησιμότητα. Αλλά και ο Χ. Θεοδορίδης τονίζει τον ουσιαστικό ρόλο της φιλοσοφίας στην κατανόηση του κόσμου και στη χρήση της σοφίας που είναι απαραίτητη για φτιάξουμε τη ζωή μας σε σταθερές βάσεις.

B3.

- 1.Λάθος
- 2.Σωστό
- 3.Λάθος
- 4.Σωστό
- 5.Λάθος

B4.

κοινόχρηστα: χρήσις,

όρεξη: όρέγεσθαι

απόκτημα: κτᾶσθαί

διαθήκη: θησόμεθα.

άξιος: διάξειν